

Class-8 Sub-Sanskrit grammar Ch-6 Date:31-7-20

दिए गए कार्य को copy में पूर्ण करे।

अभ्यास

(1) अधोलिखितेषु वाक्यानां रिक्तस्थानेषु निर्देशानुसारं धातु-रूपं लिखत-
(निम्नलिखित वाक्यों के रिक्तस्थानों में निर्देशानुसार धातुरूप लिखिए)-

1. सिंहः एकां महतीं गुहां दुष्ट्वा.....। (चिन्त्, लङ्लकार)	6. चञ्चलः नदीं जलम्.....। (पृच्छ, लङ्लकार)
2. सिंहः सहसा शृगालस्य आह्वानम्.....। (कृ, लङ् लकार)	7. लोमशिका चञ्चलम्.....। (कथ्, लङ्लकार)
3. अन्येऽपि पशवः भयभीताः.....। (भू, लङ्लकार)	8. व्याघ्रः क्लान्तः सन् तत्र.....। (पठ्, लङ् लकार)
4. कश्चित्, चञ्चलो नाम व्याधः.....। (अस्, लङ्लकार)	9. व्याघ्रः प्राणभिक्षाम्.....। (याच्, लङ् लकार)
5. व्याघ्रः.....। (वद्, लङ् लकार)	10. नापिताः अस्यां रूढौ सहभागिताम्.....। (त्यज्, लङ् लकार)

उत्तराणि- 1. अचिन्तयत्, 2. अकरोत्, 3. अभवन्, 4. आसीत्, 5. अवदत्, 6. अपृच्छत्, 7. अकथयत्, 8. अपठत्, 9. अयाचत्, 10. अत्यजत्

(2) निर्देशानुसारं धातुरूपं लिखित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-(निर्देशानुसार धातुरूप लिखकर रिक्तस्थानों की पूर्ति कीजिए)-

1. खरनखरः नाम सिंहः वने.....। (वस्, लृट्लकार)	7. जनाः मयि स्नानं.....। (कृ, लृट् लकार)
2. महान्तं विकारं.....। (कृ, लृट् लकार)	8. जनाः अस्माकं फलानि.....। (खाद्, लृट् लकार)
3. अयं योगी परिव्राजकः.....। (क्रीड्, लृट् लकार)	9. लोमशिका चञ्चलम्.....। (कथ्, लृट् लकार)
4. सः स्वीयां जीविकां.....। (निर्वह, लृट् लकार)	
5. त्वं मां खादितुम्.....। (इच्छ्, लृट् लकार)	
6. सः.....। (वद्, लृट् लकार)	

उत्तराणि- 1. वत्स्यति, 2. करिष्यति, 3. क्रीडिष्यति, 4. निर्वक्ष्यति

5. एधिष्यसि,	6. वदिष्यति,	7. करिष्यन्ति,	8. खादिष्यन्ति,
--------------	--------------	----------------	-----------------

9. कथयिष्यति।

(3) अधोलिखितान् शब्दान् शुद्धं कुरुत- (निम्नलिखित शब्दों को शुद्ध कीजिए)-
गमन्ति, पठेमि, वदन्तु, दृशयति, तिष्ठस्यति,
उत्तरम्- गच्छन्ति, पठामि, वदन्तु, द्रक्ष्यति, स्थास्यति।

(4) निर्देशानुसारं धातु-रूपं लिखत-(निर्देशानुसार धातुरूप लिखिए)-

1. (i) भू (लोट् लकार मध्यम पुरुष बहुवचन)	(ii) पठ् (लट् लकार उत्तम पुरुष एकवचन)
2. (i) अस् (लङ् लकार प्रथम पुरुष द्विवचन)	(ii) तुद् (विधिलिङ् लकार प्रथम पुरुष बहुवचन)
3. (i) कथ् (लृट् लकार उत्तम पुरुष बहुवचन)	(ii) वस् (लोट् लकार प्रथम पुरुष एकवचन)
4. (i) दृश् (लट् लकार मध्यम पुरुष एकवचन)	(ii) मिल् (लङ् लकार उत्तम पुरुष बहुवचन)
5. (i) पठ् (लोट् लकार प्रथम पुरुष द्विवचन)	(ii) स्पृश् (लृट् लकार मध्यम पुरुष एकवचन)
6. (i) गम् (विधिलिङ् लकार उत्तम पुरुष द्विवचन)	(ii) चिन्त् (लट् लकार मध्यम पुरुष द्विवचन)

7. (i) यच्च् (लङ् लकार उत्तम पुरुष द्विवचन)
8. (i) गम् (लृट् लकार मध्यम पुरुष द्विवचन)
9. (i) वद् (लङ् लकार उत्तम पुरुष एकवचन)
10. (i) कृ (विधिलिङ् लकार उत्तम पुरुष एकवचन)
11. (i) स्था (तिष्ठ) (लङ् लकार मध्यम पुरुष द्विवचन)
12. (i) त्यज् (लृट् लकार प्रथम पुरुष बहुवचन)
13. (i) वृत् (लृट् लकार उत्तम पुरुष एकवचन)
14. (i) क्रीड् (लोट् लकार मध्यम पुरुष द्विवचन)
15. (i) क्षिप् (विधिलिङ् लकार प्रथम पुरुष बहुवचन)
16. (i) खाद् (लङ् लकार उत्तम पुरुष एकवचन)
17. (i) इप् (इच्छे) (लृट् लकार मध्यम पुरुष बहुवचन)
18. (i) रक्ष् (लृट् लकार प्रथम पुरुष एकवचन)
19. (i) वृष् (लोट् लकार उत्तम पुरुष बहुवचन)
20. (i) शक् (विधिलिङ् लकार मध्यम पुरुष एकवचन)
- (ii) वह् (लोट् लकार प्रथम पुरुष बहुवचन)
- (ii) सेव् (लृट् लकार मध्यम पुरुष बहुवचन)
- (ii) श्रु (लोट् लकार प्रथम पुरुष एकवचन)
- (ii) नी (लृट् लकार प्रथम पुरुष बहुवचन)
- (ii) जीव् (लोट् लकार उत्तम पुरुष एकवचन)
- (ii) गण् (विधिलिङ् लकार मध्यम पुरुष द्विवचन)
- (ii) जन् (लङ् लकार प्रथम पुरुष बहुवचन)
- (ii) लिख् (लृट् लकार उत्तम पुरुष एकवचन)
- (ii) पा (लृट् लकार मध्यम पुरुष द्विवचन)
- (ii) जि (लोट् लकार प्रथम पुरुष द्विवचन)
- (ii) हस् (विधिलिङ् लकार उत्तम पुरुष एकवचन)
- (ii) धाव् (लङ् लकार मध्यम पुरुष द्विवचन)
- (ii) नम् (लृट् लकार प्रथम पुरुष द्विवचन)
- (ii) पच् (लृट् लकार उत्तम पुरुष बहुवचन)

उत्तराणि - 1. (i) भवत (ii) पठामि 2. (i) आस्ताम् (ii) तुदेयुः 3. (i) कथयिष्यामः (ii) वसतु 4. (i) पश्यसि (ii) अमिलाम
5. (i) पतताम् (ii) स्पृक्ष्यसि 6. (i) गच्छेव (ii) चिन्तयथः 7. (i) अयच्छाव (ii) वहन्तु 8. (i) गमिष्यथः (ii) सेवध्वे 9. (i) अवदम्
(ii) शृणोतु 10. (i) कुर्याम् (ii) नयन्ति 11. (i) अतिष्ठतम् (ii) जीवानि 12. (i) त्यक्ष्यन्ति (ii) गणयेतम् 13. (i) वर्ते (ii) अजायन्त 14.
(i) क्रीडतम् (ii) लेखिष्यामि 15. (i) क्षिपेयुः (ii) पिबथः 16. (i) अखादम् (ii) जयताम् 17. (i) एषिष्यथ (ii) हसेयम् 18. (i) रक्षति (ii)
अधावतम् 19. (i) वर्धामहे (ii) नंस्यतः 20. (i) शक्नुयाः (ii) पचामः।

(5) अधोलिखितेषु प्रश्नेषु सप्यग् उत्तरस्य क्रमाक्षरं कोष्ठके लिखत—
(निम्नलिखित प्रश्नों में सही उत्तर के क्रमाक्षर को कोष्ठक में लिखिए)–

1. 'भू' धातोः लृट् लकारे प्रथमपुरुषे बहुवचने किं रूपं भविष्यति ?
(अ) भविष्यन्ति (ब) भवन्ति (स) भवन्तु (द) अभवन् ()
2. 'गम्' धातोः लोट् लकारे प्रथमपुरुषे द्विवचने किं रूपं भविष्यति ?
(अ) गच्छेत् (ब) गच्छताम् (स) गमिष्यतः (द) गच्छेयुः ()
3. 'दृश' धातोः विधिलिङ् लकारे प्रथमपुरुषे एकवचने किं रूपं भविष्यति ?
(अ) पश्यतु (ब) पश्यति (स) पश्येत् (द) द्रक्ष्यति ()
4. 'खाद्' धातोः लङ् लकारे मध्यम पुरुषे एकवचने किं रूपं भविष्यति ?
(अ) अखादत् (ब) अखादताम् (स) अखादन् (द) अखादः ()
5. 'स्था' (तिष्ठ) धातोः लृट् लकारे मध्यम पुरुषे द्विवचने किं रूपं भविष्यति ?
(अ) तिष्ठथः (ब) तिष्ठतः (स) तिष्ठन्ति (द) तिष्ठति ()
6. 'नम्' धातोः विधिलिङ् लकारे मध्यम पुरुषे बहुवचने किं रूपं भविष्यति ?
(अ) नमेत् (ब) नमेत (स) नमेः (द) नमेतम् ()
7. 'कृ' धातोः लोट् लकारे मध्यमपुरुषे बहुवचने किं रूपं भविष्यति ?
(अ) कुरेत् (ब) कुरुताम् (स) करवाम (द) कुरुत ()
8. 'अस्' धातोः लृट् लकारे उत्तम पुरुषे द्विवचने किं रूपं भविष्यति ?
(अ) भविष्यति (ब) भविष्यतः (स) भविष्यन्ति (द) भविष्यावः ()
9. 'शक्' धातोः लङ् लकारे उत्तमपुरुषे एकवचने किं रूपं भविष्यति ?
(अ) अशक्नवम् (ब) भविष्यतः (स) भविष्यन्ति (द) भविष्यावः ()
10. 'सेव्' धातोः लृट् लकारे प्रथमपुरुषे एकवचने किं रूपं भविष्यति ?
(अ) सेवथे (ब) सेवते (स) सेवेते (द) सेवन्ते ()

उत्तराणि - 1. अ, 2. ब, 3. स, 4. द, 5. अ, 6. ब, 7. स, 8. द, 9. अ, 10. ब।

